

Utenriksminister Børge Brende
Utenriksdepartementet
Postboks 8014 Dep
0032 Oslo

Oslo, 14. juni 2017

Spørsmål i forbindelse med nedsetting av et utvalg som skal evaluere Norges bidrag til den militære intervensjonen i Libya

Norges deltakelse i Libya-krigen i 2011 er en av de mest omstridte militæroperasjonene Norge har deltatt i i moderne tid. Stortinget vedtok under behandlingen av «Afghanistan-rapporten» i april at regjeringen skulle ta «initiativ til å gjennomføre en evaluering i egnet form av den norske militære og sivile deltakelsen i operasjonen av Libya i 2011». I klartekst: Stortinget ønsker en evaluering av Norges bidrag til Libya-krigen.

FN, Norge og verdenssamfunnet vil også i fremtiden stå overfor situasjoner hvor det vurderes å bruke militære virkemidler. Beslutningen om å gå til krig er kanskje den vanskeligste beslutning en statsleder kan ta, og derfor trenger vi mer åpenhet og debatt rundt disse erfaringene. En offentlig evaluering av Norges rolle i Libya-bombingen er viktig for å sikre åpenhet og demokratiske prosesser, og gi mulighet for læring når vi står overfor liknende situasjoner.

Hvilke spørsmål vil Regjeringen be utvalget adressere?

En rekke spørsmål står ubesvart etter den norske Libya-intervensjonen. Hvilke spørsmål mener Regjeringen det er viktig at utvalget adresserer? Det er ønskelig at evalueringen gir svar på de følgende fire punktene, og vi håper også Regjeringen vil be utvalget adressere dette:

- Hva var beslutningsgrunnlaget for den norske deltakelsen? Det er i dag uklart hvordan den rødgrønne regjeringen fattet beslutningen om norsk deltakelse i krigen, og da særlig i hvilken grad Stortinget ble konsultert. Det er nok en overdrivelse å si at beslutninga ble «tatt over SMS» slik enkelte hevder, men like fullt ser det ut til at ikke alt ble utført etter ordnede prosedyrer.
- Hvilke faglige opplysninger og motivasjoner lå til grunn for regjeringens endelige beslutning? Det er fortsatt uklart hvor mye beslutningstakerne visste om det som foregikk i Libya, og i hvilken grad det forelå en klar strategi før beslutningen ble fattet.
- Forelå noen reelle alternativer til bombing? I FN-pakten slås det fast at bruk av makt alltid skal være absolutt siste utvei. Det har blitt stilt spørsmål ved hvorvidt bombing var helt nødvendig eller om det også forelå andre, reelle ikkevoldelige alternativer. Den Afrikanske Union kom for eksempel med et forslag som innebar umiddelbar våpenhvile og en fredelig løsning på konflikten. Gaddafi aksepterte etter sigende dette, mens Nato nektet å ta pause fra bombing. En evaluering burde belyse alternativer til bombing,

og om det hadde vært realistisk å endre strategi også etter at den var i gang, og endret strategi til en diplomatisk løsning.

- Det er også viktig å gjøre rede for effektene av de norske bombetoktene: Bidro bombetoktene til å nå målene i FN-resolusjonen som var krigens legale grunnlag? Hvor bombet vi? Hvilke mål var det snakk om, og hvor mange sivile ble drept av norske bomber gjennom krigen? Dette vet vi altfor lite om i dag.

Hvem nedsetter utvalget, og hvilke kriterier legges til grunn for utnevning?

For å sikre troverdighet og tillit til utvalgets arbeid er det viktig med en bred sammensetning av utvalgsmedlemmer med både faglige kvalifikasjoner og høy integritet. Utvalget bør ha medlemmer med inngående kunnskap om Libya, norsk sikkerhets- og forsvarspolitik, internasjonale relasjoner, FN og folkerett. Potensielle medlemmer, eller eventuelt ledere av et slikt utvalg kan for eksempel være Gro Nystuen, Cecilie Hellestveit, Kjetil Larsen, Morten Ruud. Det er også viktig at man trekker på internasjonale eksperter i utvalget. I motsetning til Afghanistan er det få tunge eksperter på Libya i Norge. Spesielt er det få kandidater med bred felterfaring fra Libya etter bombingene. Hvilke kriterier legger regjeringen til grunn for oppnevning av evalueringsutvalget, og vil det bli trukket veksler på internasjonal ekspertise så vel som norske fagfolk?

Stortinget og regjering sitter nå med initiativet til å få på plass en bred evaluering av Libya-bombingen og den bør igangsettes så raskt som mulig. Jo raskere en slik evaluering blir gjennomført, jo raskere kan vi lære av det som skjedde. Dette vil gjøre Norge bedre forberedt neste gang vi vurderer deltakelse i en internasjonal militær operasjon.

Som Utenriksministeren er kjent med er det betydelig interesse rundt det norske militære engasjementet. På den bakgrunn tillater vi oss om å be om svar så raskt som mulig og imøteser svaret med stor interesse.

Vennlig hilsen

Hedda Langemyr
Daglig leder
Norges Fredsråd